

FELEKY KÁROLY

ÉS FRAKNÓI PÜSPÖK

Irta: VASVÁRY ÖDÖN

"Szabadság" 1976 Szept. 10.

Az amerikai magyarság történetének kutatói között az egyik legnagyobb és legtiszteltebb nevet kétségkívül Feleky Károly vivta ki magának azzal a fáradhatatlan és önzetlen munkájával, amellyel összegyűjteni igyekezett mindazt, amit valaha angol nyelven a magyar nemzetről írtak. A szerény zenész, aki mint operett színházak zenekari vezetője kereste a kenyerét, sohasem gondolta volna, hogy életének legnagyobb szenvedélye és alkotása ez a munka lesz. Véletlenül került a kezébe egy

Vasváry Ödön

Kossuthról írt angol könyv, s attól a perctől kezdve minden szabad idejét ennek a munkának szentelve, létrehozta azt a gyűjteményt, amelynek párja nem volt és valószínűleg nem is lesz soha. Munkája mellett saját állítása szerint 32 ezer dollárt áldozott gyűjteményére, amelyből később, amikor a magyar állam birtokába került, a már nem létező New York-i információs könyvtár lett. Maga a gyűjtemény széthullott, egyes töredékei pár könyvtárban megvannak, de természetesen hiányosan. Feleky legnagyobb munkája, amely kéziratban körülbelül 18 kötetből állott, egy amerikai—magyar vonatkozású bibliográfia, nyomtalanul eltűnt. Feleky 1930-ban halt meg, mindössze 62 éves korában. Ezt a nagy munkáját azóta is keresik, de senki sem tudja, hol van, ha ugyan megvan még.

Feleky gyűjteményének természetesen hire ment még életében és a szakemberek gyakran felkeresték. Ezek között kimagasló volt Fraknói Vilmos történettudós, címzetes katolikus püspök, akadémiai tag látogatása, aki 1912-ben látogatta meg Felekyt és töltött gyűjteményével felejthetetlen órákat. A püspök meg is írta ezt a látogatást az egyik tudományos folyóiratban, rendkívül érdekes részleteket mondva el a gyűjteményről, amely akkor 25 esztendő volt.

Ugyanakkor köszöntet mondott Felekynek azért a meglehetősen anyagi áldozatért is, amibe munkájának az a része került, amellyel a korabeli és esetleg régebbi amerikai magyar sajtótermékeket rendszeresen eljuttatta a budapesti Nemzeti Múzeum Széchenyi könyvtárának. Hosszu éveken keresztül, a könyvtár negyedévi nyilvános beszámolóiból sohasem hiányzott Feleky neve és a köszönet ezért a rendszeres, önzetlen és pótolhatatlan munkáért, amivel Amerikában az egy Kohányi Tihaméron kívül talán senki sem törődött, s amely nélkül a magyar nemzeti könyvtár amerikai sajtó-gyűjteménye nem létezne és erről a sajtóról jóformán semmit sem tudnánk. Kohányi is küldte a saját lapját, a Szabadságot — és körülbelül ennyi volt az egész, ami a magyar sajtótermékekből az egész világon megmaradt, mert a Széchenyi Könyvtár mellett alig egy-két más könyvtárban találhatunk nyomokat az amerikai magyar sajtóról.

Feleky a maga szakmájában elfoglalt ember volt, aki nem tehetette meg, hogy gyűjteménye gyarapítása érdekében utazásokat tegyen, vagy személyesen folytasson könyv és levéltári kutatást. Munkáját saját kis apartment otthonában végezte. Új anyagot hirdetések útján keresett, megmondva, hogy mi érdekli s miért fizet azonnal készpénzzel. Ezek a hirdetések a könyvkereskedők szaklapjaiban jelentek meg. Érdekes, hogy Fraknói püspök megjegyzése szerint Feleky nem talált az amerikai irodalomban olyan közleményt, amely 1804 előtt íródott volna, bár

angliai vonatkozású közleményt számosat talált. Kováts Mihálynak, az amerikai szabadságért meghalt legelső magyarnak a nevét sem ismerte, de tudott Budai Permeniusról, aki az első magyar volt Amerika földjén.

Hirdetéseai bőségesen meghozták az eredményt. Sikerült megszerezni a legrégebb idevonatkozó nyomtatványokat is, amelyeknek elsorolását természetesen el sem lehet kezdeni.

Hogy ezek a kincsek ma hol vannak, senki sem tudja pontosan. Valószínűleg sok lappang belőlük egyes könyvtárakban, mert amikor a háború alatt az információs könyvtár, mint ellenséges birtok, hivatalosan zár alá került és hányódott New York és Washington között, egy ideig arulták az anyagot, bárki vehetett belőle még egyes köteteket vagy példányokat is. A felbecsülhetetlen értékű anyag egy részét magam is láttam a washingtoni Library of Congressben, rendszertelenül, összevisszaságban az egyik szoba polcain. Akkoriban Rev. Balogh István paptársammal sokat próbálkoztunk vele, hogy a nagy könyvtár külön magyar departmentet csináljon az anyagból, de sikertelenül. Az anyag onnan New Yorkba került, részben a Columbia egyetemhez, onnan megint ki tudja, hova. Elég az hozzá, hogy Feleky-gyűjtemény nincs és magára az áldozatos életű alkotóra is csak néhány ember emlékezik.

*E cikk teljes szövegét
lásd
V.O. Cikkok V. 139.*